

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Politologických studií

Katedra Politologie

Institut politologických studií

Bakalářská práce

2019

Oliver Buček

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Politologických studií

Katedra Politologie

Institut politologických studií

**Politika Európskej únie voči konfliktu na východe
Ukrajiny**

Bakalářská práce

Autor práce: Oliver Buček

Studijní program: Politologie

Vedoucí práce: Mgr. Viera Knutelská, Ph.D.

Rok obhajoby: 2019

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Oliver Buček

Bibliografický záznam

BUČEK, Oliver. Politika Európskej únie voči konfliktu na východe Ukrajiny. Praha, 2019. 34 s. Bakalárska práca (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálných vied, Institut Politologie. Katedra Politologie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Viera Knutelská, Ph.D.

Rozsah práce: 60 849

Anotace

Táto práca sa zaoberá politikou Európskej únie voči konfliktu na východe Ukrajiny, kde je primárne zameranie mierené na analýzu politiky, programov a ostatných foriem interakcie Európskej únie s Ukrajinou. V reakcii na výskumnú otázku sú stanovené dve hypotézy, ktoré sa budú zaoberať rozličnými odpoveďami, ktoré následne porovná s teóriou, pre každú hypotézu samostatnou. Analýzou a pozorovaním programov ako Európska susedská politika, projekt Východného partnerstva, alebo Európska poradná misia, nám výskum pomôže definovať politiku Európskej únie voči Ukrajine, či už pred Majdanom alebo po ňom. Analýze budú taktiež podrobené konkrétne kroky EÚ v zahraničnej politike a ku vzťahu ku konfliktu. Následne bude táto suma informácií porovnaná s teóriami a výskum sa zameria na hľadanie prienikov s politickými teóriami stanovenými vo výskumnom postupe.

Klíčová slova

Európska únia, Ukrajina, konflikt, riešenie, politika

Annotation

This research paper will examine the policy of European Union towards conflict in Eastern Ukraine, in which the main focus will be aimed towards analysis of policies, programmes and other forms of interaction between European Union and Ukraine. In reaction to the research question are two answers, each one put into separate hypothesis and compared with chosen political theory. By analysis and observation of programmes such as European Neighbourhood policy, Eastern Partnership or European Union's Advisory Mission, will the research help us define the policy of European Union towards Ukraine, both before the Maidan and after. Observed will be also exact steps of European Union in international affairs and in relation to the conflict. This sum of information will be subsequently compared with theories and the focus of the research will be concentrated on finding common definitions with theories set in research approach.

Key Words

European Union, Ukraine, Conflict, Solution, Policy

Pod'akovanie

Chcel by som sa pod'akovať vedúcej mojej bakalárskej práce, Mgr. Viere Knutelskej, PhD., za jej usmernenie pri písaní záverečnej práce a užitočné odborné rady pri spracovaní témy.

Obsah

Úvod.....	8
1. História.....	11
2. Metodológia a výskumný postup.....	14
2.1. Politický pacifizmus A. Alexandra.....	15
2.2. Mearsheimerova teória štrukturálneho realizmu.....	17
3. Empirická časť.....	21
3.1. Projekt Východného partnerstva ako súčasť Európskej susedskej politiky.....	21
3.2. Východné partnerstvo.....	22
3.3. Súčasná situácia.....	28
3.4. Minské dohody.....	28
3.5. Európska poradná misia.....	30
3.6. Schválenie Asociačnej dohody.....	31
Záver.....	34

Úvod

Prácu na túto tému som sa rozhodol napísať hneď z niekoľkých dôvodov, ktoré sa v úvodnej časti pokúsim vysvetliť a vyargumentovať a svoje tvrdenia podložiť zdrojmi či už z oficiálnych vedeckých prác alebo kníh, ale taktiež aj vedeckých a novinových článkov zahŕňajúcich široké spektrum tém a podtém, ktoré priamo súvisia alebo nadväzujú na tému mojej bakalárskej práce.

K vybratiu tejto náročnej, obsiahlej a hlavne stále aktuálnej téme ma primälo hneď niekoľko okolností. Ako prvú by som mohol spomenúť jej kontroverznosť, nakoľko podľa mňa kontroverzné témy patria do sféry, ktorej by sa mala politológia a medzinárodné vzťahy venovať, lebo iba neustála túžba do informáciách a objektivite nás môže dohnať ku pravde a keď nie priamo ku nej, tak aspoň čo najbližšie to len pôjde. O to presne sa tu pokúsim aj ja najlepšie ako len budem vedieť a s pomocou čo najviac rozmanitých a objektívnych zdrojov zohľadňujúcich obidve strany mince. Viem že to bude náročné, nakoľko v dnešnej dobe naplno rozbehnutej informačnej vojny bude získavanie objektívnych informácií nanajvyš náročné. Druhou okolnosťou, ktorá ma priblížila k tejto téme, je jej aktuálnosť. Mohol som si vybrať aj historickú tému, avšak rozhodol som sa, že nakoľko študujem medzinárodné vzťahy a chcem v nich byť čo najlepší, tak si musím vybrať tému ktorá ma posunie na kraj mojich schopností a prinúti ma vydať zo seba maximum na získanie čo najobjektívnejšieho pohľadu. Samozrejme nechcem hneď na začiatok urobiť záver, že najobjektívnejší pohľad je ten najsprávnejší, avšak ako politológovia a členovia akademickej obce by sme sa v našich prácach mali sústrediť na reálne fakty, okolnosti a súvislosti medzi udalosťami, osobnosťami a ich vzájomnému prepojeniu, čo nás posunie „nad vec“, aj keď náš náhľad môže byť zatracovaný ako neempatický. Avšak my s emóciami pracovať nemôžeme, nakoľko našou úlohou je skúmanie faktov a koniec-koncov nie sme psychológovia a neanalyzujeme tu napríklad abstraktnú ľudskú myseľ, ale reálne udalosti s reálnym podtónom. Túto malú odbočku vo vysvetľovaní som si dovoľil urobiť preto, aby mi nebolo vyčítané, že som až moc faktografický. Ďalšou, už treťou, okolnosťou, ktorá podnietila môj výber, je regionálna spätosť. Samozrejme tu nechcem znehodnocovať ostatné svetové udalosti alebo im nedajbože pripisovať menšiu medzinárodnú hodnotu, ale človek sa predsalen vie lepšie vyjadriť k udalostiam, ktoré môžu hýbať aj jeho svetom, čo je v mojom prípade pravda, nakoľko Ukrajina ako východný sused Slovenska čiastočne ovplyvňuje svojimi rozhodnutiami aj nás. Samozrejme netreba zabudnúť taktiež na

skutočnosť že Slovensko je plnohodnotným členom Európskej únie, spolku krajín, ktorého medzinárodná politika bude stredobodom mojej práce.

Ako študent politológie a medzinárodných vzťahov som si plne vedomý súčasnej medzinárodnej situácie a prebiehajúcej informačnej vojny. Existuje mnoho zdrojov a internetových stránok, ktoré sa aktívne snažia pomocou dezinformácií zmanipulovať či už verejnú, alebo akademickú mienku a prehodiť jazýček váh na ich stranu. Voči tomuto som extrémne opatrný a preto budem používať iba overené zdroje s faktografickým zázemím. Som si vedomý rôznorodosti faktov a preto sa ich budem snažiť zohľadňovať do širšieho rámca a dávať do súvislostí, samozrejme pokiaľ mi to moja téma dovolí.

Ako výskumnú otázku som si zvolil „Je politika Európskej únie voči konfliktu na východe Ukrajiny skutočne mierová alebo je to len presadzovanie geopolitických záujmov?“ Táto otázka samozrejme môže vzbudiť kontroverziu, avšak to chcem presne docieľiť pri poukázaní na niektoré rozhodnutia zo súčasnosti alebo blízkej minulosti. K odpovedi na túto otázku sa pokúsim dopracovať spracovávaním informácií priamo zo zdrojov a stránok Európskej únie, kníh zameraných na riešenie danej tematiky, ďalej odborných článkov z vedeckých časopisov, avšak spomeniem aj klasické novinové články, ktoré budú podložené overenými informáciami. Cieľom môjho výskumu bude snaha o nájdenie odpovedi na moju výskumnú otázku, čo sa mi vzhľadom na komplikovanosť súčasnej medzinárodnej situácie nemusí podariť. Pre túto otázku som si stanovil dve hypotézy, ktoré budem následne porovnávať s vyššie spomenutými zdrojmi informácií, ktoré by mi mali moje hypotézy buď potvrdiť, alebo vyvrátiť. Vzhľadom na už vyššie spomenutú aktuálnosť sa ale môže stať, že hypotézy budú platné úplne, z časti, alebo vôbec.

V hypotéze 1 je odpoveď na výskumnú otázku kladná, tj. politika Európskej únie je skutočne mierová a snaží sa o vyriešenie konfliktu jedine mierovou cestou a odmieta všetky formy vojnového štvania. V tejto hypotéze sa budem zaoberať konkrétnymi krokmi a uzneseniami Európskej únie, poprípade jednotlivých členských krajín zastupujúcich Európsku úniu, ktoré prispievajú k mierovému riešeniu konfliktu a v žiadnom prípade nepodporujú jednu alebo druhú stranu konfliktu či už politicky, vojensky, alebo ekonomicky. V tejto hypotéze nepôjde Európskej únii, poprípade jej čelným predstaviteľom, o žiadne geopolitické záujmy a ich zahraničnopolitický postoj bude čistým odrazom liberálnych a demokratických hodnôt, na ktorých bola postavená a stojí celá európska (čoskoro) dvadsaťsedmička.

Naproti tomu v hypotéze 2 je odpoveď negatívna, a to konkrétne že Európska únia aktívne zasahuje do konfliktu s cieľom presadiť svoje geopolitické ciele a aktívne pri tom využíva všetky možné prostriedky, ktoré jej medzinárodné prostredie dovoľuje použiť. Európska únia, poprípade niektoré jej členské štáty, sa tu zobrazujú ako aktívni činitelia na jednej strane konfliktu, na ktorú ich pritiahla či už ideologická alebo ekonomická blízkosť, spoločný nepriateľ, alebo geopolitická situácia. V tejto hypotéze sa budem snažiť nájsť informácie, ktoré by mi čiastočne alebo úplne potvrdili správnosť tvrdenia tejto možnosti odpovede na výskumnú otázku.

Zdroje k týmto dvom hypotézam sú veľmi odlišné a často až protichodné, čo je čiastočne výsledkom aj súčasnej (dez)informačnej kampane v rámci celkovej hybridnej vojny, na čo samotné zdroje mnohokrát aj poukazujú. Väčšina zdrojov sa bude prikláňať k hypotéze 1, avšak v rámci výskumu nesmiem brať do úvahy iba jednu stranu mince, preto sa budem aktívne venovať aj druhej strane informačného spektra, ktorú avšak budem podrobovať veľmi prísnemu factcheckingu, nakoľko je to v dnešnej dobe nielen základná a samozrejماً požiadavka každej akademickej práce, ale aj pud mojej morálky ako človeka hľadajúceho pravdu a objektivitu.

1. História

Po rozpade Sovietskeho zväzu sa Európskej únii otvorili nové možnosti spolupráce s novovzniknutými postsovietskymi republikami, ktoré mali záujem modernizovať svoju ekonomiku a zosúladiť svoj politický systém na základe západných vzorov. Avšak jej samotné kroky boli skôr opatrnejšie, nakoľko sa vedúci predstavitelia Európskej únie domnievali, že novovzniknuté republiky sa budú súdržnejšie držať okolo Ruska v rámci spolupráce v Spoločenstve nezávislých národov (NIS) a preto urgovali tieto republiky k stabilite v regióne pomocou spolupráce s Ruskom a nerozmýšľali nad ponúknutím plnohodnotného členstva, iba pomocou bilaterálnych dohôd o spolupráci, ku ktorým však tiež postupovala pomaly (Zagorski,2004).

Ukrajina bola pred rokom 1991 neexistujúci medzinárodný aktér, preto hneď po svojom osamostatnení začala rozvíjať bilaterálne vzťahy s členskými krajinami Európskej únie, ale aj ostatných postkomunistických a postsovietskych krajín. So samotnou Európskou úniou a jej administratívou sa vzťahy vyvíjali pomalšie, avšak aj napriek tomu bola Ukrajina prvou krajinou zo Spoločenstva nezávislých národov (NIS), ktorá podpísala s Európskou úniou Dohodu o spolupráci a partnerstve v júni 1994. Napriek tomu spôsobilo frustráciu na Ukrajine zdĺhavé schvaľovanie tejto dohody členskými štátmi EÚ, čo trvalo až štyri roky, a túto frustráciu prehĺbila taktiež väčšia integrácia tzv. Luxemburskej šestky (Poľsko, Maďarsko, Česko, Estónsko, Cyprus a Slovinsko), ktoré sa už priamo uchádzali o členstvo. Samotná dohoda sa zaoberala zlepšením ekonomickej a sociálnej situácie v krajine a taktiež požadovala dodržovanie základných ľudských práv a slobody tlače (Wolczuk,2004). Následne sa začali predstavitelia Európskej únie a Ukrajiny stretávať na pravidelných summitoch, z ktorých prvý sa konal v Kyjeve v roku 1997 (The Ukrainian Week, 2013). Na druhom summite vo Viedni v roku 1998 prvý krát Ukrajina otvorene deklarovala svoj záujem o vstup do Európskej únie a ukrajinský prezident Kučma označil tento krok za strategický cieľ ukrajinskej zahraničnej politiky. Svojím podpisom pod nariadením s názvom „Stratégia ukrajinskej integrácie s Európskou úniou“ v júni 1998 tento cieľ potvrdil (Wolczuk,2004). Avšak Európska únia pristupovala k Ukrajine veľmi opatrne. Komisar EÚ pre rozširovanie povedal v roku 2002, že európska perspektíva pre Ukrajinu nemusí hneď znamenať plné členstvo v najbližších rokoch, ale ani to nevyklúčil.

Po Oranžovej revolúcii v roku 2004 a nástupe novej administratívy prezidenta Viktora Juščenka mala Ukrajina záujem o hlbšiu integráciu a preto si stanovila štyri body svojej politiky: uznanie Ukrajiny ako trhovej ekonomiky, vstup do Svetovej obchodnej organizácie (WTO), asociačnú dohodu s EÚ a nakoniec plné členstvo. Následne Európsky parlament prijal rezolúciu o želaní prehĺbiť vzťahy s Ukrajinou s cieľom plnej integrácie do Európskej únie (Europarl, 2005). Avšak to Juščenkovi nestačilo a preto naznačil, že mu nebude robiť problém okresať vzťahy so Spoločenstvom nezávislých národov, pokiaľ to bude brániť vstupu Ukrajiny do EÚ a jej hlbšej integrácii. Napriek tomu bol prístup Európskej únie laxný a pomalý, čo bolo spôsobené administratívnou záťažou zo vtedajšieho rozšírenia z roku 2004 a veľkým počtom žiadateľov o členstvo (hlavne krajiny bývalej Juhoslávie) a preto predseda Európskej komisie José Manuel Barosso v roku 2005 naznačil, že rozšírenie EÚ smerom na juhovýchod môže zablokovať vstup krajinám ako je Ukrajina, Bielorusko alebo Moldavsko (EUobserver, 2005). Nasledujúce roky priniesli mnoho rokovaní a vyjednávání, avšak predstavitelia Európskej únie sa vyjadrovali pomerne slabo na adresu prijatia Ukrajiny do Európskej únie, dokým sa neurobia výrazné reformy vo všetkých smeroch v rámci krajiny.

Rokovania dostali čerstvý nádech s novou iniciatívou Východného partnerstva, ktoré bolo podpísané medzi členskými krajinami EÚ a šiestimi postsovietskymi republikami, konkrétne Ukrajinou, Arménskom, Azerbajdžanom, Bieloruskom, Gruzínskom a Moldavskom (EEAS, 2016). Ukrajinské vedenie privítalo túto iniciatívu ako možnosť prehĺbiť integráciu a skonsolidovať svoju krajinu pred vstupom do EÚ, čo však samotná iniciatíva nikdy explicitne nenaznačila. Aj za vlády nového prezidenta Viktora Janukovyča zostal európsky smer ukrajinskej zahraničnej politiky ako jednoznačná priorita. Rokovania o asociačnej dohode s EÚ začali 30.3.2012 v Bruseli (ENW, 2012), ale hneď na začiatok boli poznačené prebiehajúcim súdnym procesom s bývalou premiérkou Tymošenkovou, čo vyústilo v bojkot UEFA šampionátu na Ukrajine. Európska únia naznačila, že dohoda by mohla byť podpísaná vo Vilniuse na summite Východného partnerstva, ale len vtedy, pokiaľ Ukrajina pristúpi na volebné, súdne a konštitučné reformy (Kyivpost, 2012). Ukrajinský parlament schválil rezolúciu podriaďujúcu sa tomuto nariadeniu a prezident Janukovyč povedal, že urobí všetko preto, aby uspokojil požiadavky Európskej únie. Napriek tomu bol v tom čase v intenzívnych rokovaniach s Ruskom o novej dohode v rámci Eurázijskej únie, nakoľko Ukrajina bola jedným zo zakladajúcich štátov. Ale predseda Európskej komisie José Manuel Barosso sa vyjadril, že členstvo Ukrajiny v Eurázijskej únii ju vylučuje

z členstva v EÚ. Ďalšie udalosti rozoberiem v nasledujúcich častiach mojej práce, nakoľko do tejto časti už nepatria.

Zdroje

WOLCZUK, Kataryna. Integration without Europeanisation: Ukraine and its policy towards the European Union. *European University Institute, EUI Working Papers, RSCAS*, 2004, 2004/15: 1-22.

ZAGORSKI, Andrei. Policies towards Russia, Ukraine, Moldova and Belarus. In: *European Union foreign and security policy*. Routledge, 2004. p. 93-111.

EU-Ukraine Summits: 16 Years of Wheel-Spinning. *The Ukrainian Week* [online]. 2013 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: <https://ukrainianweek.com/Politics/73494>

European Parliament resolution on the results of the Ukraine elections [online]. 2005, , 4 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P6-TA-2005-0009+0+DOC+PDF+V0//EN>

BEUNDERMAN, Mark. *Blow to Kiev as Brussels closes door to further enlargement* [online]. 2005 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: <https://euobserver.com/enlargement/20289>

Eastern Partnership [online]. 2016 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/419/Eastern%20Partnership

The Ukraine Question. *European Neighbourhood Watch* [online]. 2012, , 1-2 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20140913190204/http://www.ceps.eu/system/files/simplenews/2011/05/NWatch80.pdf>

EU could sign association agreement by November 2013. *KyivPost* [online]. 2012 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: <https://www.kyivpost.com/article/content/eu-ukraine-relations/eu-could-sign-association-agreement-by-november-2013-317435.html>

2. Metodológia a výskumný postup

K môjmu výskumu použijem prípadovú štúdiu, kde sa pomocou kvalitatívnych metód, analýz, porovnávaní a pozorovaní budem snažiť potvrdiť alebo vyvrátiť moje hypotézy odpovedajúce na výskumnú otázku. V prípadovej štúdiu bude stredobodom pozornosti Európska únia, kde sa budem venovať podrobnému pozorovaniu jej krokov a snažiť sa získať čo najviac informácií. Pomocou dvoch hypotéz budem porovnávať jej správanie počas konfliktu na východe Ukrajiny a dávať ho do porovnania s teóriami, ktoré buď potvrdia alebo vyvrátia spojitosť.

Po stanovení mojej výskumnej otázky sa budem venovať dvom hypotézam s rozdielnymi odpoveďami, na čo mi poslúžia rôzne teórie, ktoré predstavím neskôr. V historickom prehľade, kde som v stručnosti popísal vzťahy medzi Európskou úniou a Ukrajinou približne od jej vzniku v 1991, sa už nachádzalo mnoho indikácií o smerovaní politiky EÚ voči Ukrajine a východnému bloku celkovo, avšak do podrobností výskum zájde až v nasledujúcich kapitolách, kde sa bude špecificky venovať odvetviam a inštitúciám, ktoré presadzujú politiku EÚ. Vo výskume budem pomocou teórií analyzovať a porovnávať kroky Európskej únie voči Ukrajine a riešeni jej konfliktu na východných hraniciach, ako aj skúmať vyhlásenia čelných predstaviteľov na danú problematiku. Analýze taktiež podrobím oficiálne dokumenty, kde budem hľadať korešpondenciu a následný prienik spolu s potvrdením. Nakoľko sa každá hypotéza zaoberá inou odpoveďou, rozhodol som sa použiť dve teórie, a to konkrétne štrukturálny realizmus J. J. Mearsheimera a politický pacifizmus A. Alexandra, ktorý nadväzuje na pacifizmus J. Narvesona. Po vysvetlení týchto dvoch teórií sa bude výskum zaoberať ich možnou spojitosťou s oficiálnou politikou Európskej únie a prienikom v základných hodnotách programov EÚ. Z týchto programov sa výskum bude venovať konkrétne Európskej susedskej politike a v rámci nej špecificky projektu Východného partnerstva a role Ukrajiny v tomto zoskupení. Popíše a analyzuje situáciu za akej vznikli, ich účel a taktiež ciele ktoré chcú dosiahnuť. Budem brať zreteľ nielen na historickú súvislosť, ale aj na súčasnú problematiku a momentálny vývoj situácie, nakoľko konflikt ešte neskončil. Tým, že je to stále veľmi aktuálna téma, sa môže stať, že moje teórie a hypotézy môžu byť postupom času už neplatné alebo zastarané vzhľadom na zmenu geopolitickej situácie, zlom v riešení konfliktu alebo zmenenie prístupu niektorej strany k celkovej situácii. Preto sa v závere môže stať, že prienik sa výskumu nájst

nepodarí, avšak to môže prispieť aspoň k celkovému spoločenskému vnímaniu danej problematiky z ďalších uhlov.

Začnem vysvetlením teórie politického pacifizmu, ktorou budem konfrontovať pozitívnu odpoveď na moju výskumnú otázku, že Európska únia sa snaží o mierové vyriešenie konfliktu za pomoci mierových inštitúcií a dohovorov s vládnymi predstaviteľmi. Pre túto hypotézu som sa rozhodol vybrať teóriu politického pacifizmu spracovanú A. Alexandrom, ktorý vo svojom diele reaguje nielen na iných pacifistických autorov, ale sám sa snaží obhájiť pacifizmus ako legitímnu politickú doktrínu, ktorá je funkčná a efektívna, aj napriek kritike. Autor sa zaoberá úlohou inštitúcií, ich vplyvom na štát, ako aj relatívnou efektívnosťou spojenou s výdajmi a administratívnou záťažou a porovnáva inštitúcie vojny a inštitúcie mieru.

2.1. Politický pacifizmus A. Alexandra

Ešte pred samotnou definíciou politického pacifizmu treba spomenúť komentár viacerých autorov, ktorí si nie sú istí jeho definíciou, kde mnoho odborníkov a filozofov, ako napríklad Jan Narveson (NARVESON,1965), vidia pacifizmus ako nekonzistentnú a vágne formulovanú doktrínu a preto ho berú s rezervou. Avšak na tieto názory reagoval A. Alexander v jeho diele Politický pacifizmus, ktorý použijem ako teoretickú základňu pre výskum a analýzu pre prvú hypotézu, ktorá sa vyjadruje o mierových krokoch Európskej únie v konflikte na východe Ukrajiny.

A. Alexander uvádza hneď v úvode, že pacifizmus vznikol primárne ako politická doktrína, ktorá bola reakciou na vojny, pustošenie a deštrukciu. Za cieľ si dala mierové riešenie konfliktov a čo najnižšie požívanie sily na medzinárodnom poli. Aj keď snahy o mierové riešenia konfliktov siahajú hlboko do minulosti, pacifizmus ako doktrína sa objavuje v 19. storočí v reakcii na vznik silných jednotných štátov a konfliktov medzi nimi. K jeho vzniku taktiež prispela inštitucionalizácia vojen, kde sa vojna stala politickým prostriedkom na presadzovanie regionálnych a geopolitických cieľov. Podrobenie sa armády štátu znamenalo zvýšený výskyt konfliktov, nakoľko štát dokázal okrem samotnej armády zmobilizovať aj ostatné formy zdrojov, čo výrazne napomohlo vojnovému úsiliu. Tieto kroky znamenali, že z vojny sa postupne stala inštitúcia, ktorá v sebe obsahuje všetky možné formy organizácie, plánovania a byrokracie. A pacifizmus ako doktrína vznikol

v boji proti vojne ako inštitúcii a jeho primárnym cieľom je jej „rozpustenie“. Pacifisti sa preto snažili o vytvorenie inštitúcie, ktorá by zabezpečovala mierové riešenie konfliktov, namiesto aby tie konflikty riešila vojna. Avšak rozkol nastal v prostriedkoch pri dosahovaní tohto cieľa, kde jedna skupina tvrdila, že používanie sily treba úplne odstrániť a brániť sa iba neagresívnymi aktivitami, ako napríklad štrajkami, demonštráciami a pasívnym odbojom a naproti tomu druhá strana namietala, že pacifistická inštitúcia mieru dokáže s pomocou pragmatického použitia sily vyriešiť konflikt za oveľa nižšiu cenu a s nižšími následkami.

Politický pacifizmus sa ako teória zaoberá princípom, že treba chrániť všetky formy života a zabráňovať konfliktom, ktoré by mohli viesť k vyhubeniu niektorej formy života. Chce to dosiahnuť pomocou praktickej spolupráce so štátom, keďže štát dokáže pomocou administratívnej a organizačnej sily byť sponzorom mieru a mierových inštitúcií. Podľa pacifistov by sa mal štát priamo zaoberať otázkou mierového riešenia konfliktov, lebo je to v jeho a tiež v medzinárodnom záujme, aby bol chránený v bezpečnom prostredí. Podľa nich je to praktická teória, ktorá svojou váhou postupne zabezpečuje svet lepším a menej konfliktným. Dôležitou vlastnosťou pri týchto aktivitách je efektivita, s ktorou pacifistické a mierové inštitúcie presadzujú svoju doktrínu. Ďalšou vlastnosťou je dosahovanie cieľa a cena, ktorú sú za to štáty ochotné zaplatiť tak, aby dosiahli najvyššiu efektivitu. Táto cena môže byť definovaná viacerými premennými, ako napríklad organizačná a administratívna štruktúra, produktivita a tiež množstvo vynaložených finančných prostriedkov. Avšak treba zobrať do úvahy aj relatívnu efektivitu, kde A. Alexander dáva príklad s vyhubením potkanov v dome. Určite by bolo jednoduchšie vyhodiť dom do vzduchu výbušninou, nakoľko celková cena a vynaložená energia sú nižšie, ako nastavovať pasce a postupne ich vyhubiť, ale z pohľadu efektivity a celkovej ceny je to nezmysel. Problémom relatívnej efektivity je tiež tvrdenie, že vojenská sila by mala byť čo najväčšia, aby pôsobila na odstrašenie protivníka, čo je v priamom rozpore s pacifistickými tvrdeniami, že by sa vojenské úsilie podporovať nemalo.

Avšak celkové porovnanie výdajov obidvoch inštitúcií, mierovej aj vojenskej, z pohľadu cien, výdajov a zátáže, nám dá jasný obraz o želanom smerovaní politického pacifizmu, ktorý sa pomocou inštitúcií a ovplyvňovania štátu snaží zabrániť vojenským konfliktom a deštrukcii (ALEXANDER,2003).

Chcel by som potom pokračovať teóriou vysvetľujúcou hypotézu 2, a to konkrétne negatívnou odpoveďou na moju výskumnú otázku „Je politika Európskej únie voči konfliktu

na východe Ukrajiny skutočne mierová alebo je to len presadzovanie geopolitických záujmov?“ ktorá sa bude zaoberať vysvetlením, že Európska únia aktívne presadzuje svoje záujmy na Ukrajine z či už regionálnej, alebo svetovej pozície veľmoci a snaží sa konflikt ukončiť vo svoj prospech. Na vysvetlenie tejto pozície bude treba objasniť pojmy z veľmocenskej politiky a celkovú situáciu v súčasnej geopolitike, k čomu som sa rozhodol vybrať si teóriu štrukturálneho realizmu od J. J. Mearsheimera, nakoľko po jej preštudovaní som zhodnotil jej hodnotu pre môj výskum, a to konkrétne pre túto hypotézu, kde autor vysvetľuje a objasňuje definíciu veľmocí a ich politiky, ich správanie na medzinárodnej scéne, ako aj aktívne a pasívne kroky, ktoré podnikajú na upevnenie svojej pozície v systéme. Taktiež vysvetľuje dôvody vojen medzi veľmocami a ich príčiny a dôsledky a zaoberá sa aj otázkou získavania moci a jej udržiavania.

2.2. Mearsheimerova teória štrukturálneho realizmu

Ako som už spomínal, Mearsheimerova teória sa zaoberá realizmom v medzinárodných vzťahoch, kde autor predstavuje štáty nie ako rozdielne telesá a individuálne časti systému, ale ako „čierne krabice“, ktoré stvoril systém a oni sa v ňom snažia prežiť pomocou všetkých dostupných prostriedkov ktoré majú. Realisti tvrdia, že moc je jediný spôsob, ako presadzovať svoje záujmy, a preto sa jej štáty snažia akumulovať čo najviac vo svojich rukách, aby sa v rebríčku moci vo svete dostali nad svojich súperov. Pokiaľ ale nemajú dostatok sily na to, aby posilnili svoju pozíciu na takú úroveň, aby sa dostali vyššie v rebríčku moci, tak sa snažia o udržanie statusu quo a medzinárodnom systéme a o vyvažovanie moci, aby sa zrazu jedna veľmoc nestala až príliš silnou. Ďalej realisti tvrdia, že získavanie moci nie je zakotvené v ľuďoch, ale v systéme, ktorý týchto ľudí núti ku akumulovaniu moci a k zabezpečeniu svojho postavenia a prežitia. V systéme, v ktorom nad veľmocami nie je nikto kto by garantoval mier, ani žiadna autorita ktorú by niekto rešpektoval, je pre štáty bytostne nutné v prvom rade zabezpečiť obranu vlastného štátu, a následne expandovať svoju moc tak, aby si upevnili pozíciu v regióne alebo vo svete pred svojimi protivníkmi a nepriateľmi.

Realisti sa delia na defenzívnych, ktorí zastávajú pozíciu že štát by mal akumulovať len toľko moci, aby dokázal prežiť v medzinárodnom systéme. Argumentujú tým, že akonáhle by sa štát pokúsil získať viac moci, ostatné veľmoci spolu so systémom by ho

mohli potrestať. Naproti tomu ofenzívni realisti tvrdia, že štáty musia expandovať za každú cenu a strategicky využiť každú situáciu, ktorá im bude ponúknutá, na zväčšenie svojho podielu moci. Argumentujú tým, že pokiaľ štát stihne akumulovať dostatočné množstvo moci, bude to pôsobiť ako odstrašujúci prostriedok pred ostatnými štátmi, ktoré si už netrúfnu zaútočiť. J. J. Mearsheimer patrí do sekcie ofenzívnych realistov a tvrdí, že štáty by mali použiť všetky svoje prostriedky (či už ekonomické alebo vojenské) k presadeniu svojej hegemonie vo svete.

Naskytuje sa nám tu otázka, prečo štáty chcú moc a jej následnú akumuláciu. Na túto otázku existuje odpoveď v podobe niekoľkých teórií a predpokladov, ktoré samostatne na otázku neodpovedajú, ale dohromady dávajú súhrn, ktorý za odpoveď môžeme považovať. Prvá teória je že hlavní aktéri sú veľmoci, ktoré operujú v anarchickom medzinárodnom systéme, kde nie je žiadny arbiter, ktorý by rozhodoval o spravodlivosti. Anarchický systém nie je charakterizovaný chaosom, iba absenciou skutočnej nadnárodnej authority, ktorá by slúžila ako garant práv všetkých štátov. Druhá teória sa zaoberá vojenskými kapacitami, ktorými štát disponuje. Tieto kapacity sa menia a transformujú v priebehu času a taktiež medzi veľmocami. Tretia teória je o nepredvídateľnosti aktérov medzinárodného systému, kde si nikto nemôže byť istý záujmami svojho suseda či protivníka. Každý štát sa snaží zistiť, či okolité štáty chcú udržať súčasný mocenský status quo (alebo balance of power), alebo patria do skupiny tzv. revizionistických štátov, ktoré majú záujem zmeniť pomer moci. Túto teóriu sprevádza závoj neurčitosti, nakoľko žiadny štát nevie presne určiť snahy druhého štátu aj pri maximálnej snahe. Aj keď sa proti tomuto dá argumentovať, že štáty predsa svoju politiku určujú vo svojich oficiálnych dokumentoch, treba namietat' že osoby spojené s touto politikou sú tam len dočasne a v nejakej dohľadnej dobe budú vymenené za iné osoby s inou politikou, ktorá môže štát posunúť napríklad z defenzívneho pojatia medzinárodných vzťahov do ofenzívneho. Štvrtý predpoklad sa zaoberá ultimátnym cieľom každého štátu, ktorým je prežitie v medzinárodnom systéme. To sa dá zabezpečiť pomocou udržania teritoriálnej integrity a stabilnej domácej politiky bez vonkajších vplyvov. Posledným piatym predpokladom je, že štáty sú racionálni aktéri, ktorí budú používať všetky dostupné prostriedky na zabezpečenie svojho prežitia, pretože bez tejto základnej podmienky nemôžu presadzovať ostatné ciele, ako napríklad prosperitu svojho obyvateľstva alebo zabezpečovanie základných ľudských práv.

Kombináciou týchto teórií a predpokladov zistíme, že boj o moc v medzinárodnom systéme je extrémne komplikovaný a nebezpečný. Veľmoci sa boja jedna druhej a robia

všetko pre to, aby získali výhodu oproti ostatným. Najväčší strach pochádza z napadnutia a následnej vojny, ktorá môže viesť až ku zničeniu štátu v jeho momentálnej podobe, čomu sa každý politik snaží zabrániť. Ako som už spomínal, absencia nadnárodnej autority núti štáty uprednostniť prežitie pred všetky ostatné potreby, preto nikdy nebude panovať absolútna dôvera medzi štátmi/veľmocami, nakoľko si žiadny štát nemôže dovoliť byť zaslepený dôverou, ktorá sa môže hocikedy zrútiť. Štáty sa preto snažia hľadať možnosti, ako prikloniť získavanie moci na ich stranu na úkor druhých, čo v konečnom dôsledku pri zápase o moc robí z každého štátu revizionistický. Mier v medzinárodnom systéme môže byť dosiahnutý len so súhlasom všetkých veľmocí, avšak nikto nevie presne určiť zámery daného štátu do takej miery, aby bolo jeho slovo vzaté na 100%.

Vojny a konflikty v sú taktiež odlišné v realistickom ponímaní, kde opäť musíme zobrať do úvahy názory ofenzívnych aj defenzívnych realistov. Vznikajú vtedy, keď si štát chce uzurpovať viac moci na úkor iných a zmeniť pomer síl v regióne/vo svete. Defenzívni realisti avšak tvrdia, že získavať viac moci v systéme je nebezpečné, nakoľko sa ostatné mocnosti môžu spojiť do koalície aby vyvážili potenciálnu silu útočníka. Dosiahnutie hegemonie v systéme je podľa defenzívnych realistov takmer nemožné, lebo podľa nich vždy dôjde k vyvažovaniu moci, a ako príklady uvádzajú Francúzsko za Napoleona alebo imperiálne Nemecko, ktoré boli porazené veľkými koalíciami zloženými takmer zo všetkých ostatných mocností. Tieto centrálné vojny (ako ich nazývajú) sa vždy skončili pre útočníka devastujúco, nakoľko to viedlo k zničeniu štátu v dovtedajšej podobe a zníženiu jeho podielu na moci tak, aby systém bol vyvážený (Viedenský kongres 1815 a Versailleská zmluva 1919). Práve vyváženosť systému je pre realistov veľmi dôležitá, a aj tu sa ich názory líšia. Jedna skupina tvrdí, že väčšia vyváženosť systému a tým pádom menej vojen je v bipolárnom systéme s dvomi veľkými mocnosťami, a naopak druhá strana tvrdí že multipolárny systém má väčšie šance na udržanie mieru.

Argumenty realistov pre bipolárny systém sa pohybujú v rovine absolútneho vyváženia medzinárodnej situácie, a ako príklad uvádzajú studenú vojnu, kde Spojené štáty a Sovietsky zväz mali rovnakú vojenskú a nukleárnu silu, takže si nedovolili uzurpovať viacej moci, nakoľko by to pre nich (a pre planétu tiež) malo deštruktívne následky. V bipolárnom systéme sa mocnosti sústredia len na seba a tým pádom môžu lepšie pochopiť zámery svojho súpera a lepšie odhadnúť jeho budúce kroky. Taktiež prítomnosť dvoch veľkých hegemonov núti menšie mocnosti a štáty zachovávať mier, nakoľko si nemôžu dovoliť napadnúť veľké štáty z dôvodu ich vlastnej slabosti, a tiež sa znižuje riziko

napadnutia sa navzájom, lebo v tomto prípade slúžia hegemóni ako arbitri, ktorí riešia konflikt či už priamym zásahom alebo mediačnou a diplomatickou aktivitou.

Naproti tomu argumenty druhej skupiny realistov pre multipolárny systém sa pohybujú hlavne v rovine odstrašenia, ktoré je možno vďaka väčšiemu počtu veľmocí, ktoré sa môžu spojiť do koalície proti aspirujúcej veľmoci s výhľadmi na hegemónsku pozíciu, čo samozrejme vojnu nevylučuje, iba výrazne znižuje jej šancu na vypuknutie. Avšak nevýhody multipolárneho systému sú, že väčší počet hráčov na medzinárodnom poli spôsobuje nevyváženosť v podobe zdrojov, nakoľko každý štát vlastní iné rozdielne prostriedky, čo automaticky vedie k nerovnosti a pokušeniu k napadnutiu a získaniu moci na úkor slabšieho štátu. Taktiež sa v tomto systéme môžu spojiť dve veľmoci proti tretej, lebo nad nimi v systéme nestojí žiadna autorita, a tým pádom spôsobí tretej strane zničujúcu porážku. Tento systém môžeme tým pádom označiť za viacej riskantný, čo môžeme doložiť aj historickými obdobiami, kde v multipolárnom systéme boli dve svetové vojny, avšak v bipolárnom žiadny ozbrojený konflikt medzi dvomi veľmocami nebol.

Niektorí realisti sa ešte prikláňajú k možnosti unipolárneho systému, ktorý vznikol na konci studenej vojny a rozpadom Sovietskeho zväzu. Argumentujú tým, že existencia jediného svetového hegemóna a jeho absolútna moc ho nenúti použiť vojenskú silu vo svete a taktiež jeho vojenská sila pôsobí ako odstrašujúca pre ostatné menšie aspirujúce veľmoci, ktoré by inak chceli zaútočiť na inú veľmoc alebo na hegemóna samotného (MEARSHEIMER, 2007).

Zdroje

NARVESON, Jan. Pacifism: A philosophical analysis. *Ethics*, 1965, 75.4: 259-271.

ALEXANDRA, Andrew. Political pacifism. *Social Theory and Practice*, 2003, 29.4: 589-606.

MEARSHEIMER, John J. Structural realism. *International relations theories: Discipline and diversity*, 2007

3. Empirická časť

Programy Európskej únie zamerané na jej východných susedov sú dôležité z pohľadu, v ktorom tvoria podklady pre politiku EÚ voči tomuto regiónu, a v prípade tohto výskumu, konkrétne Ukrajine. V nasledujúcej časti rozoberiem politiku EÚ voči Ukrajine v rámci týchto programov a kroky, ktoré podnikla v tomto regióne.

3.1. Projekt Východného partnerstva ako súčasť Európskej susedskej politiky

Európska susedská politika bola prijatá Európskou komisiou v roku 2004 na základe komunikácie s názvom „Širšia Európa – Susedstvo“ a mala slúžiť ako podklad pre európsku politiku voči jej susedom na východe a na juhu jej hraníc, kde mala sprostredkovať čo najužšiu politickú a ekonomickú integráciu pre dosiahnutie maximálnej spolupráce medzi obidvoma stranami. Do skupiny krajín, ktoré sa do tohto projektu zapojili, sú: Alžírsko, Arménsko, Azerbajdžan, Bielorusko, Egypt, Gruzínsko, Izrael, Jordánsko, Libanon, Líbya, Moldavsko, Maroko, Sýria, Palestína (pozn.: Európska únia týmto neuznala Palestínu ako štát), Tunisko a Ukrajina (EEAS, 1, 2016). Od jej založenia sa flexibilne vyvíjala spolu so vzťahmi medzi krajinami na základe udalostí, ktoré ovplyvnili stabilitu, flexibilitu a prosperitu v daných regiónoch. Prispôbovala sa politickej situácii a pomocou dostupných mechanizmov sa snažila hľadať východiská a riešenia konfliktov. Európska susedská politika bola prvý krát upravená v roku 2011 v reakcii na Arabskú jar, sériu povstaní a demonštrácií v krajinách severnej Afriky, ktoré v mnohých viedli k zmene režimov. Hlavnou zmenou vo vynovenej podobe bol princíp „viac za viac“, ktorý mal motivovať partnerské krajiny k intenzívnejším reformám, ktoré by Európska únia odmenila väčšou podporou či už vo forme finančnej alebo inej pomoci. Druhá reforma Európskej susedskej politiky v roku 2015 bola reakciou na zvyšujúce sa rozdiely v integrácii medzi partnerskými krajinami (EEAS, 1, 2016). Avšak to neboli jediné zmeny, ktoré museli byť vzaté do úvahy. Prepracovaná bola taktiež bezpečnostná politika s partnerskými krajinami, ktorých stabilita môže byť ohrozená globalizačnou zmenou a väčšou integráciou s Európskou úniou. Prieskum EÚ spolu s touto zmenou akcentuje dôležitosť obrany ľudských a občianskych práv, ako aj ochranu európskych hodnôt pred možnou regionálnou

nestabilitou. Dôraz je kladený aj na hlavné body novej politiky, ktorými sú: vláda práva, demokracia, zabezpečovanie ľudských práv, ekonomický rozvoj a stabilizácia, bezpečnosť, migrácia a mobilita (SMITH, 2005). Tieto body tvoria piliere, podľa ktorých sa bude vyvíjať politika Európskej únie voči partnerským krajinám. Flexibilita po reforme Európskej susedskej politiky taktiež prináša priamu finančnú podporu, kde je z fondov Európskej únie vyčlenených 15 miliárd eur na roky 2014-2020, ktoré majú putovať na zabezpečovanie tejto politiky a taktiež majú slúžiť ako motivácia pre partnerské krajiny (EEAS, 1, 2016). V rámci tejto politiky sú vzťahy medzi Európskou úniou a partnerskými krajinami bilaterálne a doplnené ďalšími dohodami, ktoré samostatne riešia regionálnu a multilaterálnu spoluprácu.

3.2. Východné partnerstvo

Medzi tieto projekty patrí aj Východné partnerstvo, vznik urýchlila vojna v Gruzínsku, kde sa následne do popredia dostala otázka bezpečnosti, stability a vlády právneho štátu, nakoľko sú to kľúčové hodnotové myšlienky Európskej únie. V júni 2008 Európska rada zostavila komisiu na prípravu projektu Východného partnerstva, ktoré malo podporovať regionálnu spoluprácu a upevňovať vzťahy medzi Európskou úniou a jej východnými susedmi. Do tohto projektu boli zapojené krajiny východnej Európy, a to konkrétne Bielorusko, Moldavsko a Ukrajina, a ďalej kaukazské krajiny Arménsko, Azerbajdžan a Gruzínsko. Konflikt v Gruzínsku a jeho dopad na regionálnu stabilitu prinútili Radu Európy, aby zrýchlila proces jeho vytvárania, nakoľko jednotná a spoločná politika voči týmto regiónom sa stala nevyhnutnou (CONSILIUM.EUROPA, 1).

Na prvom summite Východného partnerstva v Prahe v roku 2009, sa zišli predstavitelia Európskej únie, členských štátov, ako aj partnerských krajín, a v spoločnej záverečnej deklarácii sa uzniesli na základných princípoch fungovania spolupráce v novom projekte. Projekt má slúžiť ako ambiciózne partnerstvo medzi Európskou úniou a jej východnými susedmi, a bolo zahájené ako spoločné úsilie všetkých zúčastnených strán na základe zdieľaných cieľov, záväzkov a záujmov, ako aj konsenzu v oblasti zodpovednosti za regionálnu bezpečnosť. Signatári sa dohodli, že celý projekt bude vedený transparentne a spoločne, bez skrytých záujmov. Ďalej uvádzajú, že projekt Východného partnerstva je v plnom súzvuku s medzinárodným právom a základnými hodnotami našej civilizácie, ako

sú demokracia, ochrana ľudských a občianskych práv, bezpečnosť a vláda práva, ako aj trhovú ekonomiku, stály rozvoj regiónov a podpora lokálnych autorít. Východné partnerstvo sa bude rozvíjať ako nadstavba už existujúcich bilaterálnych dohôd a nebude brať zreteľ na rozdiely v integrácii medzi krajinami, ako aj ich vzťahmi s tretími stranami. Cieľom projektu Východného partnerstva je vytvoriť podmienky pre zlepšenie politickej a ekonomickej integrácie medzi Európskou úniou a partnerskými krajinami, ktoré bude taktiež prenesené do zosilnenej európskej politiky na jej východných hraniciach a zobrazí sa to taktiež na zmenách v Európskej susedskej politike. S touto vynovenou politikou sa Európska únia bude snažiť všetkými dostupnými prostriedkami docieľiť podporu pre sociálne, ekonomické a politické reformy, ktoré by následne pomocou väčšej integrácie mohli partnerským krajinám otvoriť cestu medzi členov Európskej únie. Európska únia má taktiež záujem o udržiavanie mieru na kontinente pomocou zvyšovania stability v problémových regiónoch, ako aj čo najrýchlejšie vyriešenie pretrvávajúcich a zamrznutých konfliktov v partnerských krajinách. Chce to docieľiť pomocou multilaterálnej spolupráce a budovania regionálneho sebavedomia, aby sa partnerské krajiny nenechali ovplyvňovať vonkajšími nátlakmi a taktiež dokázali vyriešiť krízu čo najrýchlejšími mierovými prostriedkami. Projekt Východného partnerstva má taktiež slúžiť na zblíženie jednotlivých krajín, ako aj zlepšenie vzťahov nie len medzi partnerskými krajinami navzájom, ale aj medzi partnerskými krajinami a členskými krajinami Európskej únie. Toto zblíženie so sebou nesie podľa signatárov dôležitú politickú správu svetu, že partnerské krajiny majú záujem o udržanie a posilnenie integračného proeurópskeho kurzu. Východné partnerstvo ako inštitúcia bude prispievať k zlepšovaniu politickej situácie, dobrého vládnutia a bude sa snažiť nájsť konsenzus medzi komunitami a regiónmi, čo z neho bude robiť dobrý makroekonomický inštrument medzinárodnej sféry. Účastníci projektu si taktiež želajú intenzívnejšie a hlbšie bilaterálne vzťahy medzi Európskou úniou a partnerskými krajinami prihliadajúc na špecifikácie každej krajiny a jej inštitúcií, ako aj ich ambícií v zlepšovaní vzťahov na všetkých úrovniach. Zaväzujú sa taktiež rešpektovať už existujúce bilaterálne vzťahy ostatných krajín s Európskou úniou a dúfajú, že ich členstvo zastrešené v tomto projekte ich bude viesť ďalej k asociačným dohodám a väčšiemu zblíženiu s EÚ. Tieto asociačné dohody majú slúžiť ako komponenty pre zlepšenie existujúcich možností integrácie, a to napríklad spoločným voľným trhom, kde jeho pozitíva budú slúžiť k liberalizácii odvetví a investícií a to všetko v súlade s legislatívnymi opatreniami Európskej únie. Voľný a otvorený trh spolu s ekonomickou integráciou sú dôležité pre udržateľný rozvoj regiónov partnerských krajín, ako aj pre ich stabilizáciu v politických

a ostatných oblastiach. Európska únia bude pomocou personálnych školení, tréningov a technickej pomoci podporovať programy pre komplexný rozvoj inštitúcií v každej partnerskej krajine, aby zlepšila jej administratívne schopnosti a kapacity, ako aj posilnila ich konkurencieschopnosť. EÚ sa taktiež zaväzuje k riešeniu situácie ohľadom zrušenia vízovej povinnosti do členských krajín Európskej únie pre partnerské krajiny, kde projekt Východného partnerstva zohráva dôležitú úlohu hlavne v podpore mobility medzi krajinami, ako aj regionálnu bezpečnosť. Docieliť to chce postupne, najprv zľahčením procesov získavania víz a neskôr ich kompletným zrušením. Multilaterálna platforma Východného partnerstva bude zabezpečovať spoločné aktivity s otvoreným a slobodným dialógom a jej rozhodnutia budú vždy spoločným výsledkom rokovaní predstaviteľov Európskej únie, jej členských štátov a tiež partnerských krajín. Taktiež bude k dispozícii fórum pre zdieľanie informácií a skúseností partnerských krajín k témam integrácie a prechodu na voľný trh. Bude slúžiť na upevnenie vzťahov medzi partnerskými krajinami ako aj miesto pre diskusie v rámci rozvoja projektu Východného partnerstva a jeho multilaterálnych platforiem. Integrácia s Európskou úniou bude možná až po tom, čo si partnerské krajiny pomocou tohto projektu upravia legislatívu na požadovanú úroveň, k čomu im bude poskytnutá všetka možná pomoc vrátane prednášok a prezentácií o európskej legislatíve a práve (CONSILIUM.EUROPA, 2, 2009).

Východné partnerstvo ako jednotný súhrn politiky bol zahájený v roku 2009 medzi Európskou úniou, jej jednotlivými členmi, a šiestimi krajinami zahrnutými do tohto projektu. Podpísaním tejto spolupráce sa Európska únia ako celok zaväzuje k silnej a pre obidve strany prospešnej politike, ktorá nebude brať zreteľ len na mieru integrácie. Výmenou za ekonomické a politické reformy ponúka projekt Východného partnerstva nové zmluvné podmienky pre partnerské krajiny, obchodné zmluvy ktoré zabezpečia integráciu trhov a voľný pohyb tovarov a služieb, ako aj kroky smerujúce k zrušeniu vízovej povinnosti. Projekt taktiež tvorí základy pre multilaterálnu spoluprácu nie len medzi partnerskými krajinami a Európskou úniou, ale aj medzi partnerskými krajinami navzájom, kde podporuje regionálnu spoluprácu a zlepšovanie vzťahov. Zaoberá sa taktiež spoluprácou v rôznych odvetviach, ako napríklad energetická bezpečnosť, posilňovanie mobility vnútri ako aj medzi krajinami, posilňovanie schopností trhu ako aj integráciu inštitúcií a ich posilňovanie proti vonkajším vplyvom. Do úvahy sa taktiež berú aj nálady v spoločnosti, kde sa kladie dôraz na rozvoj biznisu, podporu lokálnych autorít a názor obyčajných ľudí na politickú situáciu. V rámci projektu Východného partnerstva boli vzťahy medzi Európskou

úniou a partnerskými krajinami posilnené Asociačnými dohodami, ktoré odrážali konkrétne myšlienky Európskej únie s danou partnerskou krajinou a perspektívy ich budúceho vzťahu. Nahradili tým pôvodné staré dohody o partnerstve a spolupráci, podpísané ešte v 90. rokoch. Série asociačných dohôd s partnerskými krajinami majú posilniť politickú spoluprácu a dialóg, ako aj spoluprácu na poli justície a bezpečnostných otázok (CONSILIUM.EUROPA, 1).

Projekt Východného partnerstva taktiež mieri na vytvorenie prijateľného priestoru pre rozvoj demokracie, ľudských a občianskych práv, ako aj medzištátnej spolupráce. Tieto zväzky medzi partnerskými krajinami majú posilniť ich reakčnosť a pružnosť či už vo vnútroštátnych, ako aj medzinárodných otázkach a taktiež pôsobiť ako ochrana pred vonkajšími negatívnymi vplyvmi. Spolupráca medzi Európskou úniou, členskými krajinami a partnerskými krajinami sa upevňuje na pravidelných summitoch Východného partnerstva, z ktorých posledný sa konal 24.11.2017 v Bruseli (CONSILIUM.EUROPA, 3, 2017). Na tomto summite Európska komisia a Európska služba pre vonkajšiu činnosť predniesli 20 kľúčových výstupov pre rok 2020, ktoré mali viesť k väčšiemu a rýchlejšiemu dosiahnutiu výsledkov projektu Východného partnerstva. Tieto ciele by sa dali zhrnúť do štyroch hlavných oblastí (EEAS, 2, 2016).

- Silnejšia ekonomika – rozvoj a zlepšenie možností trhu, ako aj posilnenie ekonomickej konkurencieschopnosti
- Silnejšia vláda – posilnenie inštitúcií a regionálnych autorít
- Silnejšia prepojenosť – efektívnosť v oblasti energetiky a dopravy a tiež riešenie problému globálneho otepľovania
- Silnejšia spoločnosť – rozvoj spoločnosti ako celku a tiež podpora mobility

Okrem týchto základných oblastí sa Európska únia snaží o presadenie a dodržiavanie základných ľudských a občianskych práv, ako aj európskych hodnôt a potlačovanie každej formy diskriminácie, ktorí by mohla postihnúť nejakú časť obyvateľstva (EC.EUROPA).

Na zaistenie pokroku v daných oblastiach sa vyvinuli nové multilaterálne možnosti pre všetky zainteresované strany, ktoré majú v rokoch 2017/2018-2020 zabezpečiť dodržiavanie záväzkov partnerských krajín, ako aj podporiť ich snahy o väčšiu integráciu. Taktiež sa vyvinuli nové prostriedky pre monitorovanie situácie v problémových regiónoch a oblastiach vedenia. Na finančné zabezpečenie všetkých týchto operácií slúži European Neighbourhood Instrument, ktorý má rozpočet 15 miliárd eur na obdobie rokov 2014-2020.

Spolupráca medzi Európskou úniou, jej členskými štátmi a partnerskými krajinami sa odohráva na bilaterálnej úrovni medzi konkrétnymi krajinami, ako aj na multilaterálnej úrovni formou platforiem a diskusií (EC.EUROPA, 1).

Ukrajina je ako partnerská krajina v rámci projektu Východného partnerstva kľúčovým a strategickým partnerom Európskej únie, ktorá podporuje jej stabilitu, prosperitu a teritoriálnu integritu. Ukrajina je podľa EÚ nezávislý a suverénny štát, ktorý si zaslúži všetku podporu vo svojom demokratickom úsilí a udržaní kurzu smerom k európskej budúcnosti. Hlavným prostriedkom tohto úsilia je Asociačná dohoda, ktorá vstúpila do platnosti 1.9.2017, aj keď nejaké časti dohody boli už prerokované skoršie v roku 2014 po udalostiach na Majdane. S asociačnou dohodou prišla taktiež Hlboká a komplexná zóna voľného obchodu (DCFTA), ktorá má zrýchliť integráciu Ukrajiny a zlepšiť podmienky pre spoluprácu s Európskou úniou, a to hlavne pomocou hlbšej ekonomickej spojitosti, posilnenie politickej previazanosti a tiež vzájomný rešpekt hodnôt. Ukrajina prešla od udalostí na Majdane turbulentnými časmi a momentálne je na ambicióznejšej ceste k celkovému zlepšeniu pomerov v krajine vo všetkých smeroch a oblastiach, ako je napríklad zlepšenie sociálnej situácie občanov a ich prosperity, ako aj ekonomická stabilizácia. V rámci reforiem sa rozpráva o boji s korupciou a oligarchickými vplyvmi, konštitučné a právne reformy, ako aj reforma súdnictva. Ukrajinská vláda nezabúda ani na reformy v oblastiach podnikania, administratívnej správy a klimatických zmien. Na všetky tieto veci vyčlenila Európska únia prostriedky vo výške takmer 14 miliárd, ktoré majú zabezpečiť plynulý chod reforiem, ale slúžiť aj ako motivácia k ešte lepším výsledkom. V rámci štyroch hlavných cieľov stanovených na summite Východného partnerstva v Bruseli v roku 2017 podporuje EÚ Ukrajinu vo všetkých smeroch. Hlavným krokom k silnejšej ekonomike je už spomínaná Asociačná dohoda, ktorá tvorí hlavný pilier obchodu medzi partnerskou krajinou a jadrom. Vďaka novým ekonomickým možnostiam a príležitostiam je dohoda najdôležitejšou ekonomicou zmluvou pre Ukrajinu. Pomocou tejto zmluvy sa upravuje ukrajinská legislatíva, ktorá má po reformovaní viacej korešpondovať s európskou, čím poskytne stabilné a bezpečné prostredie pre vznik nových podnikov, hospodárstiev a celkovej ekonomickej činnosti. Ukrajinský a európsky trh sa touto zmluvou prepojili natoľko, že vzájomný prospech sa stal najdôležitejším cieľom, kde ukrajinský trh buduje nové vzťahy nie len s európskymi firmami, ale aj s firmami ostatných partnerských krajín. Stabilizácia voľného trhu a podpora podnikania majú za príčinu, že obchod medzi Európskou úniou a Ukrajinou rastie každým rokom a len v roku 2017 sa

zvýšil v priemere o 24%. Európska únia taktiež podporuje ukrajinskú energetickú nezávislosť, ako aj budovanie nezávislej siete pre elektronickú komunikáciu v rámci kybernetickej bezpečnosti. Európska komisia taktiež podpisom Memoranda o pochopení s Ukrajinou prisľúbila podporu vo výške 1 miliardy vo forme pôžičiek na podporu ekonomickej stabilizácie, ako aj vládnych a štrukturálnych reforiem. V rámci cieľa silnejšej vlády podporuje Európska únia decentralizáciu Ukrajiny, kde pomocou fondov o výške 90 miliónov eur chce zvýšiť povedomie o lokálnych a regionálnych autoritách, ako aj poskytnúť školenia príslušníkom týchto inštitúcií. Taktiež vychováva novú generáciu civilnej správy, ktorá má pomocou programu verejnej administratívy za vyše 100 miliónov eur reorganizovať štátnu správu na prijateľnú európsku úroveň a zabezpečiť najvyššiu byrokratickú efektivitu. V anti-korupčnom programe podporuje Európska únia vznik nových inštitúcií, ktoré majú slúžiť ako bariéra a ochrana pred korupciou a taktiež ako prostriedok parlamentnej kontroly nad spoločnosťou, ako aj vznik nezávislých médií, ktoré o korupcii budú pravdivo a objektívne informovať. Podporou súkromného sektora sa snaží Európska únia naštartovať ukrajinskú ekonomiku do nových kolají, a to konkrétne pomocou technickej asistencie pri vytváraní nových podnikov a spoločností. V rámci zosilnenia prepojenosti sa Európska únia zaujíma o energetickú samostatnosť, ako aj obnovu a rekonštrukciu plynovodov vedúcich cez Ukrajinu a zvýšenie ich efektivity. V projekte energetickej bezpečnosti sa tiež vyčlenili fondy pre opravu a zabezpečenie Černobyľského reaktora, kde je Európska únia najväčším prispievateľom. Pomocou Asociačnej dohody chce Európska únia zvýšiť mobilitu medzi krajinami, ako aj voľný pohyb tovarov a služieb na upevnenie ekonomických a politických vzťahov. Posledným cieľom summitu Východného partnerstva v Bruseli bola silnejšia spoločnosť, kde prebehlo zrušenie vízovej povinnosti pre občanov Ukrajiny od 11.6.2017, čo už využilo okolo pol milióna Ukrajincov. Taktiež boli posilnené projekty ako Erasmus+, pomocou ktorej už viac ako 5200 ukrajinských žiakov a učiteľov cestovalo do členských krajín Európskej únie na výmenný pobyt. Reformný proces spoločnosti má sledovať Program civilnej spoločnosti, na ktorý bolo vyčlenených 20 miliónov eur, a za úlohu má kontrolovať a podporovať prechod spoločnosti a jej transformáciu (EC.EUROPA, 2).

3.3. Súčasná situácia

V tejto časti sa budem venovať chronologickému sledu udalostí od Majdanu na prelome rokov 2013/2014 až po súčasnosť, kde budem analyzovať a skúmať kroky Európskej únie a následne ich porovnávať s teóriami. Budem sa snažiť nájsť korešpondenciu, ktorá by prípadne vyvrátila alebo potvrdila moju hypotézu/hypotézy.

Po udalosti na Majdane vzišla na Ukrajine nová pro-európska vláda, ktorá si dala za cieľ väčšiu integráciu s Európskou úniou a aj tomu prispôsobila svoje kroky v medzinárodnom priestore. Na túto zmenu režimu avšak reagovalo Rusko, ktoré nelegálnym odtrhnutím Krymu a jeho následnou anexiou narušilo teritoriálnu integritu Ukrajiny. Problém pre Ukrajinu nastal následne aj na východe republiky, kde sa prevažne ruskojazyčné obyvateľstvo vzbúrilo a vyhlásilo dve republiky, Doneckú a Luhanskú, ktoré mali vojenskú a hospodársku pomoc Ruskej federácie, ktorá tým chránila svoje záujmy v postsovietskom priestore (BBC, 2014). Od tej chvíle prebieha na Ukrajine vojna, do ktorej Európska únia, ako významný aktér v regióne, so svojimi záujmami musela zasiahnuť.

Angažovanosť Európskej únie v udalostiach po Majdane je pre mnoho odborníkov prinajmenšom sporné. Na jednej strane pôsobí Európska únia ako mediátor konfliktu so svojou bohatou minulosťou riešenia konfliktov v rôznych častiach sveta, ako aj v blízkom okolí, no na druhej strane jej niektorí pripisujú zapojenie sa do konfliktu na strane Ukrajiny ako vyvažovanie proti vplyvu Ruska a zabezpečenie si vplyvu v regióne. Taktiež aktivity jednotlivých členov EÚ sa môžu javiť prinajmenšom zaujaté, čo je však spôsobené či už historickou skúsenosťou alebo súčasnou politickou situáciou v krajine (SHELEST, 2016). Momentálne programy Európskej únie zamerané na Ukrajinu majú za úlohu tiež presadzovať určitý vplyv na udalosti, čo sa odzrkadľuje aj v ich intenzite, dôležitosti a povahe.

3.4. Minské dohody

Udalosti na Majdane priniesli nové výzvy pre Európsku úniu. Ešte počas prelomov rokov 2013/2014 bola EÚ videná ako neutrálny aktér, ktorý aspiruje na pozíciu mediátora. Avšak tieň na jej neutralitu vrhalo jej aktívne zapojenie do ukrajinskej integrácie a snahy

o začlenenie Ukrajiny do väčšieho vplyvu pomocou Asociačnej dohody, ktorej odmietnutie prezidentom Janukovyčom stálo pri zrode protestov na Majdane (SHELEST, 2016). Pohnútky a záujmy Európskej únie sa dajú vysvetliť rôzne, na jednej strane to je zabezpečenie ochrany vlastných členských štátov pred ohrozením vojny na východe, avšak na strane druhej je to pacifistický postoj, ktorý zásadne odmieta vojnu a násilie a snaží sa dosiahnuť mierového riešenia konfliktu. Taktiež treba poukázať na bezprostrednú blízkosť konfliktu, ktorý sa odohráva na hranici Európskej únie, kde EÚ ako prirodzená regionálna mocnosť musí zasiahnuť, aby zabezpečila stabilitu a bezpečnosť v regióne. Tieto zdvojené záujmy sa prejavili aj pri vzťahoch k Ukrajine, kde európske inštitúcie presadzovali svoje záujmy a členské štáty zase svoje. Pacifistický postoj Európskej únie sa preukázal pri jej snahách o medzinárodné mierové riešenie konfliktu, najprv Ženevským formátom, kde boli prítomní okrem EÚ aj Rusko, Ukrajina a Spojené štáty americké, avšak nezáujem USA o riešenie konfliktu a jeho následné zvýšenie intenzity malo za následok vznik nového Normandského formátu, kde už Európska únia nebola priamo zastúpená, ale jej záujmy boli prezentované dvomi najdôležitejšími krajinami, Nemeckom a Francúzskom, ktoré spoločne s Ruskom a Ukrajinou podpísali vo februári 2015 Minské dohody 2, ktoré boli po miernych úpravách prevzaté s prvých a neúspešných Minských dohôd zo septembra 2014 (BBC, 1, 2015).

Tieto dohody mali za cieľ okamžité zastavenie paľby na východe Ukrajiny v bojových oblastiach, ako aj stiahnutie všetkých ťažkých zbraní. Minské dohody 2 taktiež mali „zabezpečiť účinné monitorovanie a overovanie režimu prímeria a stiahnutia ťažkých zbraní zo strany OBSE od prvého dňa odsunu s využitím všetkých potrebných technických prostriedkov vrátane satelitov, bezpilotných lietadiel, radarových systémov atď.“ a vytvoriť prijateľné prostredie pre konanie komunálnych volieb. Taktiež sa mal udeliť zvláštny status územiám na východe Ukrajiny, ako aj amnestia predstaviteľov týchto republík. Mali byť prepustení všetci zajatci, ako aj umožnený voľný pohyb tovarov, zásobovania, sprostredkovania humanitárnej pomoci ako aj obnova sociálnych a ekonomických vzťahov. Minské dohody 2 taktiež ukladali povinnosť decentralizovať štátnu správu a následne obnoviť plnú kontrolu nad štátnymi hranicami Ukrajiny, ktorá sa mala konať po komunálnych voľbách a súhlase predstaviteľov Doneckej a Luhanskej republiky. Ukončiť svoje pôsobenie mali podľa dohôd taktiež všetky zahraničné vojenské útvary a žoldnieri, a taktiež sa malo uskutočniť odzbrojenie nelegálnych vojenských skupín, všetko pod dohľadom OBSE. Po udelení zvláštného statusu Doneckej a Luhanskej republike sa mala

nadviazať trojstranná spolupráca, ktorá má pomocou pracovných skupín naplňať znenia Minských dohôd v plnom rozsahu (AKTUALITY.SK, 2015).

3.5. Európska poradná misia

Ďalší Európsky projekt na pomoc Ukrajine bol Európska poradná misia (EUAM), ktorá v rámci programu Spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky (CSDP) mala za úlohu dohľad, pozorovanie a poradenstvo pre ukrajinských úradníkov pri reforme bezpečnostného sektora. Táto misia mala za úlohu obnoviť autoritu bezpečnostných služieb po udalostiach na Majdane a posilniť verejnú dôveru v tieto inštitúcie. Realisti v tomto prípade namietali, že projekt je iba skrytou snahou vyvažovať vplyv Ruska v regióne, pričom pomocou neho Európska únia presadzuje svoju diplomaciu pomocou vojenskej podpory. Po anexii Krymu a zostrelení letu MH17 sa vyvažovanie ruského vplyvu začalo prejavovať viacej, napríklad uvalením sankcií a zakázaním vstupu niektorých ruských úradníkov na územie Európskej únie (NOVÁKY, 2015). Avšak roztrieštenosť a nejednotnosť EÚ spôsobili, že únia ako celok nepredstavovala dostatočnú vyvažovaciu silu, nakoľko rôzne záujmy jej členských krajín, či už voči Ukrajine alebo voči Rusku, že mala nedostatok možností manévrovania. Taktiež sa nechcela priamo zapojiť do konfliktu v podobe peacekeepingovej misie, nakoľko to bolo zložité či už z medzinárodného, alebo administratívneho hľadiska (HAUKKALA, 2016). Avšak jemné vyvažovanie Ruska v podobe misie EUAM malo dva efekty, kde prvým bolo zvýšenie obranyschopnosti a reakcie Ukrajiny na vnútorné a vonkajšie politické hrozby a druhým prejavenie podpory Ukrajine a jej ľuďom v časoch vojny. Vznik EUAM bol iniciovaný členskými štátmi Európskej únie po tom, čo Rusko zdržiavalo vyslanie jednotiek na Ukrajinu pomocou Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe a svojím hlasom zdržiavalo celý proces. V reakcii na túto činnosť Ruska navrhli severské, baltické a vyšehradske krajiny vyslanie vlastnej európskej monitorovacej misie v rámci programu Spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky, čo prinútilo Rusko, aby stiahlo svoje obštrukcie, nakoľko v európskej monitorovacej misii by nemalo žiadny vplyv a zastúpenie, ale v OBSE misii by ju malo. Ale následne navrhli Poľsko, Švédsko a Veľká Británia, aby sa v rámci CSDP vyslala misia, ktorá by sa sústredila na reformovanie ukrajinského civilného sektora. Celková situácia okolo misie EUAM bola jasnou ukázkou záujmov jednotlivých členských krajín, ktoré pomocou nej reflektovali svoj vzťah k Rusku a snažili sa ho projektovať aj na Ukrajinu (NOVÁKY, 2015). Tieto štáty buď zastávali tvrdší postoj

(ako napríklad Poľsko a Litva), ktoré chceli, aby misia mala pôsobnosť na celom území Ukrajiny, čo by bolo jasné pridanie sa do konfliktu, avšak umiernené krajiny chceli pôsobnosť misie ponechať len v Kyjeve a jeho blízkom okolí, aby nevznikli konflikty záujmov. Neskôr sa však program dostal do regiónov, a momentálne pôsobí aj v Charkove, Odese a Ľvove.

3.6. Schválenie Asociačnej dohody

Počas summitu Východného partnerstva v Rige v máji 2015 súhlasila Európska únia s pôžičkou pre Ukrajinu vo výške 1,8 miliardy (BBC, 2, 2015) a následne 1.1.2016 vstúpila do platnosti dohoda o Hlbokéj a komplexnej zóne obchodu (DCFTA) a následne bola všetkými krajinami Európskej únie ratifikovaná Asociačná dohoda medzi EÚ a Ukrajinou. Výnimkou bolo Holandsko, ktoré to odmietlo v referende. Po následnej úprave legislatívneho znenia, kedy sa európski predstavitelia zhodli, že asociačná dohoda Ukrajine nedáva členský status, ani Európsku úniu nezaväzuje vojensky alebo finančne podporovať Ukrajinský režim. V reakcii na zmenu Holandsko schválilo túto podobu znenia a holandský parlament to schválil 23.2.2017 (INTERFAX UKRAINE, 2017), čo nasledovalo vstúpením Asociačnej dohody s Ukrajinou do platnosti od 1.9.2017. Pokračujúca Európska podpora sa prejavila aj v predĺžovaní sankcií proti Rusku, kde sa Európski lídri vyjadrili, že je to v reakcii na Ruskú politiku voči Ukrajine (TASR, 2018).

Zdroje

European Neighbourhood Policy (ENP) [online]. 2016 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/330/european-neighbourhood-policy-enp_en

SMITH, Karen E. The outsiders: the European neighbourhood policy. *International affairs*, 2005, 81.4: 763.

Eastern Partnership [online]. [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eastern-partnership/>

Joint Declaration of the Eastern Partnership Summit [online]. 2009 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: https://www.consilium.europa.eu/media/31797/2009_eap_declaration.pdf

Eastern Partnership [online]. [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/neighbourhood/eastern-partnership_en

Joint Declaration of the Eastern Partnership Summit [online]. 2017 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/media/31758/final-statement-st14821en17.pdf>

Eastern Partnership [online]. 2016 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/diplomatic-network/eastern-partnership/419/eastern-partnership_en

FACTS AND FIGURES ABOUT EU-UKRAINE RELATIONS [online]. [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/eap_factsheet_ukraine.pdf

Ukraine crisis: Timeline. *BBC* [online]. 2014 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-26248275>

SHELEST, Hanna, et al. The Prospects of the European Union Mediation and Peacekeeping in the Eastern Partnership. *CES Working Papers*, 2016, 8.3: 486

Ukraine crisis: Leaders agree peace roadmap. *BBC* [online]. 2015 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-31435812>

Minská dohoda o prímerí na východe Ukrajiny: Toto je jej plné znenie. *Aktuality.sk* [online]. 2015 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: <https://www.aktuality.sk/clanok/270523/minska-dohoda-o-primeri-na-vychode-ukrajiny-toto-je-jej-plne-znenie/>

NOVÁKY, Niklas IM. Why so soft? The European union in Ukraine. *Contemporary security policy*, 2015, 36.2: 262.

HAUKKALA, Hiski. A perfect storm; or what went wrong and what went right for the EU in Ukraine. *Europe-Asia Studies*, 2016, 68.4: 661.

EU agrees 1.8bn-euro loan to cash-strapped Ukraine. *BBC* [online]. 2015 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-32843610>

Dutch parliament registers bill to ratify Ukraine-EU deal. *Interfax Ukraine* [online]. 2017 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: <https://en.interfax.com.ua/news/general/400332.html>

TASR. Európska únia predĺžila ekonomické sankcie voči Rusku. *Hospodárske noviny* [online]. 2018 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: <https://hnonline.sk/svet/1859148-europska-unia-pred-zila-ekonomicke-sankcie-voci-rusku>

Záver

Európska politika voči Ukrajine sa pre mnohých autorov stala rozporuplnou, nakoľko sa Európska únia nedokázala presadiť ako spoľahlivý mediátor, čo bolo zapríčinené podpisom Asociačnej dohody s Ukrajinou. Problémom európskej východnej politiky bola jej naivita a ignorovanie strategických záujmov svojho protivníka v regióne, v tomto prípade Ruska. Nekonfliktná povaha politiky Európskej únie ju zatlačila do konfliktu, ktorý tvorí nie len vonkajšiu, ale aj vnútornú výzvu, nakoľko sa musí vysporiadať aj so strategickými záujmami svojich členských štátov, ktoré sú častokrát v rozpore s jej oficiálnou politikou. EÚ taktiež podcenila silu Ruska, ktoré „vo svojej“ sfére vplyvu už ďalej nestrpelo cudzí vplyv, a udalosti na Majdane len posunuli Rusko do urýchlenej reakcie, ktorá spôsobila konflikt. Za toto je Európska únia čiastočne zodpovedná, nakoľko sa jej nepodarilo eliminovať hrozby integrácie, a tiež podcenila dôsledky, ktoré priniesli jej kroky. Taktiež to ukázalo slabiny jej zahraničnej politiky, ktorá sa ukázala ako slabá, netaktická a nepremyslená. Jej záväzky voči Ukrajine museli byť preformulované tak, aby nebola priamo zatahnutá do konfliktu ako jeden z jeho aktérov, čo naplno ukázalo jej nejednotnosť a nerozhodnosť.

V mojom výskume som si stanovil dve odpovede na moju výskumnú otázku „Je politika Európskej únie voči konfliktu na východe Ukrajiny skutočne mierová alebo je to len presadzovanie geopolitických záujmov?“ a to konkrétne pomocou dvoch hypotéz podporených teóriami. V prvej hypotéze s kladnou odpoveďou, tj. politika Európskej únie je mierová a snaží sa o čo najrýchlejšie vyriešenie konfliktu za pomoci mierových prostriedkov. Pri porovnaní s teóriou politického pacifizmu, kde sa píše, že štáty majú docieľiť mier pomocou mierových inštitúcií a nekonfliktných prostriedkov, môžem spomenúť mediačné snahy Európskej únie hneď od začiatku konfliktu, kde sa pomocou rôznych formátov (najprv Ženevského, neskôr pomocou Minských dohôd 1 a 2) snažili vyriešiť konflikt mierovým dohovorom a okamžitým zastavením paľby a násilia, čo sa im však naplno nepodarilo. Taktiež ďalšie projekty Európskej únie mierené na stabilizáciu regiónu a posilnenie bezpečnosti pred či už vonkajšími, alebo vnútornými hrozbami, sa pozitívne prejavilo na obraze EÚ, ktorá si pozíciu mediátora konfliktov budovala už dlho pred Ukrajinou krízou (spomeniem napríklad konflikt v Podnestersku alebo v Gruzínsku). Avšak v konflikte na Ukrajine nebola jej autorita plne rešpektovaná, nakoľko podpisom Asociačnej dohody sa fakticky priklonila na stranu Ukrajiny, čo v očiach niektorých ľudí,

hlavne proruských separatistov, narušilo jej nestrannosť. No napriek tomu slúži Európska únia v súčasnej situácii ako dozorca a garant mieru pomocou rôznych poradných a stabilizačných misií, popísaných v predošlej kapitole.

Naproti tomu v hypotéze 2 bola moja odpoveď na výskumnú otázku negatívna, tj. že Európska únia sa aktívne zapája do konfliktu a silovými spôsobmi sa ho snaží prikloniť na jej stranu. EÚ sa snaží presadiť svoje geopolitické ciele a zvýšiť vplyv v regióne, na čo používa všetky dostupné a možné prostriedky, či už vojenské alebo nevojenské. Táto hypotéza sa opiera o teóriu štrukturálneho realizmu, kde je Európska únia vykreslená ako jeden z účastníkov konfliktu so svojimi vlastnými záujmami. Pri porovnaní s teóriou môžeme nájsť niekoľko prípadov silových krokov voči druhej strane konfliktu, ako napríklad zavedenie politických a hospodárskych sankcií voči Rusku, čo je považované za odvetný krok za ruskú politiku voči Ukrajine. Ďalším príkladom silového kroku a využívania prostriedkov je vyhlásenie prezidenta Európskej komisie Josého Manuela Barossu na adresu voľby Ukrajiny medzi Európskou úniou a Eurázijskou úniou s Ruskom v roku 2013, kde povedal, že Ukrajina môže byť súčasťou iba jedného spolku a nie oboch. Týmto dal Ukrajine jasne najavo, že si má vybrať, aj keď vedel, že EÚ disponuje oveľa väčšou hospodárskou silou a tým pádom aj väčším vplyvom, než Eurázijská únia. Ako silové tiež treba spomenúť kroky jednotlivých členských štátov, ktoré tlačili na authority v Bruseli, aby zintenzívnili pomoc Ukrajine a viac sa angažovali v konflikte, čo však nebolo umožnené.

Ako záver môjho výskumu môžem uviesť, že Európska únia sa správala väčšinou podľa vzoru politického pacifizmu, a snažila sa vyriešiť konflikt mierovou cestou, čo jej však komplikovala vlastná nerozhodnosť, ako aj roztrieštenosť záujmov jej členských krajín, ktoré sa pomocou európskej zahraničnej politiky snažili prezentovať vlastné politické názory. Napriek niekoľkým prejavom silových krokov podľa teórie realizmu, ktoré Európska únia urobila, sa však jej celkové správanie v konflikte ukazuje ako prospešné pre stabilizáciu regiónu a zabezpečenie mierového rozuzlenia konfliktu.